

Sosiaali- ja terveysministeriö
Valtiovarainministeriö
Sisäministeriö

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/8871/2019

Kuntoutuksen toimialayhdistyksen lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Esitysluonnoksen päätavoitteet ovat kansalaisten, palvelujärjestelmän legitimitetin ja hyvinvointimallimme kantokyvyn näkökulmasta keskeisiä. Suomi ja suomalaiset tarvitsevat uudistuksen, jossa näkyvä näiden keskeisten tavoitteiden saavuttamiseksi on selkeä.

Luonnosesitys ei muodosta uskottavaa kokonaisuutta väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi, eikä palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden parantamiseksi. On kyseenalaista, edesauttaako esitys saavuttamaan muitakaan uudistukselle asetettuja tavoitteita kuten kustannusten kasvun hillintää. Väestön hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen ja palvelujen saatavuuden parantaminen ei ole mahdollista yksin julkisen sektorin toimenpitein. Tavoitteisiin pääsemiseksi esityskokonaisuuden kehittämisessä tulee huomioida seuraavia asioita:

Tarvitsemme vahvat ja osaavat järjestäjät. Esityksen kantava lähtökohta on, että yksi ja sama taho järjestää ja tuottaa palvelut sekä ohjaa, hallinnoi, kehittää ja valvoo palvelutuotantoa. Sosiaali- ja terveyspalvelujen täydellinen integraatio toteutettaisiin luomalla järjestämävastuulliset sote-maakunnat. Yleiskatteellisen rahoituksen järjestäjät saavat ainakin ensivaiheessa valtiolta. Huomattava ja kauaskantoinen muutos nykytilaan olisi se, että palveluista järjestämävastuussa olevat sote-maakunnat käytännössä velvoitetaan myös tuottamaan palvelut itse.

Palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden ja terveyserojen kaventamisen näkökulmasta järjestämävastuun kokoaminen esityksen mukaisesti maakunnille, on perusteltua. Sote-maakunnat palvelujen järjestäjinä tulevat olemaan avainroolissa uudistuksen keskeisten tavoitteiden saavuttamisessa. Niiden ensisijainen ja kirkas tehtävä tulee olla palvelujen järjestäminen, ei palvelujen tuottaminen. Niiden mahdollisuuksia järjestää palvelut parhaaksi katsomallaan tavalla ei tule heikentää esitetyllä tavalla. Järjestämislailta kavennetaan voimakkaasti sote-maakuntien mahdollisuuksia vertailla palvelutuotantotapoja, valita asukkaidensa palvelujen saatavuuden ja kustannustehokkuuden kannalta paras mahdollinen palvelutuotantokokonaisuus sekä hyödyntää palveluseteleitä ja ostopalveluja.

Tulevien sote-maakuntien järjestämistä vastuu tekee erityisen merkityksellisen sen, että ne vastaavat mm. ikääntyneiden kuntoutuspalveluista sekä sosiaalista osallisuutta edistävästä kuntoutuksesta (sis. mm. nuorten syrjäytymistä ehkäiseviä kuntoutuspalveluja sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutusta ja vammaisten kuntoutuspalveluja). Palvelujen järjestämisen mahdollisuudet ja osaaminen ovat avainasemassa siinä, millaisia kuntoutuspalveluja kansalaiset saavat ja pystytäänkö esimerkiksi kustannusten kasvua hillitsemään kuntoutuksen keinoin.

Säilytetään toiminnallisen integraation tavoite, korvataan rakenteellinen integraatio palveluintegraatiolla ja tiedon integraatiolla. Ehdotetun kaltaista rakenteellista integraatiota ei ole perusteltua toteuttaa. Kun järjestämistehtävän tosiasiallinen huolehtiminen edellyttää sellaista omaa palvelutuotantoa, omaa henkilöstöä ja osaamista, että järjestäjä selviää itse tuottamistehtävästä kaikissa tilanteissa, heikkenee palvelujärjestelmän herkkyyks ja kyvykkyys kehittyä ja uudistua. Järjestämistehtävä kaventuu järjestäjän oman palvelutuotannon toteuttamiseen.

Luonnosesitys keskittyisi ensisijaisesti palveluintegraatioon sekä tiedon integraatioon, jos esityksen painopiste olisi palveluja käyttävissä ihmisissä. Palveluintegraatiossa eri palvelujen tuottajien julkisten, yksityisten ja järjestöjen – palvelut sovitetaan asukkaiden tarpeen mukaisiksi kokonaisuuksiksi. Oikea hoito ja palvelu sekä osaaminen oikeaan aikaan. Kyse on sujuvista hoito- ja palveluketjuista väestön ja asiakkaiden tarpeiden mukaan. Palveluintegraatio on myös keino vaikuttavamman ja kustannustehokkaamman palvelutuotannon toteuttamiseen.

Tiedon integraatioon merkitys on tunnistettu esitysluonnoksessa kohtalaisen hyvin. Uudistukselle asetettujen tavoitteiden toteutuminen edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen liikkumisen turvallisesti ja oikeasisältöisesti järjestelmästä toiseen. Esityksen seurauksena tapahtuva julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön edellytysten selvä heikkeneminen tosin hidastanee sote-tiedon hallinnan ja yhteentoimivuuden kehitystä sekä digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa ja hyödyntämistä.

Luonnosesitykseen sisään kirjoitettu toiminnallisen integraatio tavoite on tärkeä. Toiminnallinen integraatio edellyttää asiakasta varten laadittua ajantasaista palvelu- tai asiakassuunnitelmaa, joka pitää sisällään hänelle kullakin hetkellä tarpeelliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Esityksestä puuttuvat tarpeelliset asiakassuunnitelmaa koskevat kirjaukset.

Kaiken kaikkiaan esitys ottaa heikosti huomioon sen, miten nykyinen systeemi toimii, mitä palvelujärjestelmässä tapahtuu, mihin suuntaan se on kehittymässä ja minkälaisen vaikutussuhteiden keskelle ratkaisua suunnitellaan. Jo hyvän aikaan palvelujärjestelmä on ollut julkisten toimijoiden johtama, mutta eri toimijoiden yhteistyön ja kumppanuuksien monipuolinen verkosto.

Valtion ohjausroolia täsmennettävä. Kansallisen tason ohjausta ja koordinaatiota tarvitaan, mutta valtion ei tule ottaa itselleen tehtäviä, jotka hämärtävät sote-maakuntien järjestämistehtävää. Kansallisen tason seurannan ja ohjauksen tulee keskittyä rahavirtojen sekä asioiden kuten kansallisten strategisten tavoitteiden ja vaikutusten asettamiseen ja arviointiin. Luonnosesityksessä valtiolle annetaan vahva ohjausrooli myös operationaalisissa asioissa.

Valtion ohjauksella tulee varmistaa se, että sote-maakunnat toteuttavat järjestämistä vastuu osalta ne tehtävät, jotka niille on osoitettu. Meidän on päästävä kuntasektorin järjestämistä vastuun piirissä olevissa palveluissa tilanteeseen, missä esimerkiksi kuntoutuspalvelujen tarve ja

mahdollisuudet aidosti kartoitetaan ja kun kuntoutuspalvelujen tarve on todettu jossain osassa järjestelmää, niin henkilö myös saa tarpeenmukaiset kuntoutuspalvelut. Lisäksi tarvitsemme esimerkiksi maakunnan vastuulla olevien kuntoutuspalvelujen valtakunnallisesti yhtenäiset saatavuus-, laatu- ja vaikuttavuuskriteerit. Seurannan ja ohjauksen keinoin on turvattava ihmisten yhdenvertaisuus ja oikeus kuntoutuspalveluihin riippumatta siitä, missä maakunnassa palvelut järjestetään.

Vahvistetaan palvelujen saatavuutta. Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen vaatii erityistä huomiota ihmisten toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen. Tarvitsemme yleisen toimintamallin, jonka periaatteet ovat samat kaikilla asiakkailla ja eri ikäryhmissä. Toimintamallilla varmistetaan se, että henkilöt, jotka hyötyvät toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen tai palauttamiseen liittyvistä toimenpiteistä, saavat tarvitsemansa tuen ja palvelut oikea-aikaisesti. Mallilla taataan prosessin eteneminen ja estetään väliin putoamisia.

Kustannustehokkuutta ja tuottavuutta ei vain voi sivuuttaa. Uudistuksen päätavoitteiden saavuttaminen on käytännössä mahdotonta, jos lainsäädäntö ei huomioi ja tue riittävästi toimialan tuottavuuden parantamista. Jos emme pysty parantamaan tuottavuutta ja hidastamaan kustannusten kasvua, emme onnistu. Varmistamalla rahoituksellinen kestävyys, on mahdollista päästä muihin järjestelmälle asetettuihin tavoitteisiin.

Toteuttamalla esitetyn kaltainen rakenteellinen integraatio, suitsetaan palvelujen järjestämisen ja tuottamisen tapojen kehittymistä sekä estetään vaikuttavien ja kustannustehokkaiden tuottamistapojen hyödyntämistä. Palvelujen yhdenvertaisuuteen ja saatavuuteen liittyvien ongelmien ratkaiseminen edellyttää palvelujärjestelmässä olevan osaamisen monipuolista hyödyntämistä, vertaisten yhteistoimintaan ja verkottumista.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Ei kantaa

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Esitysluonnoksen mukaan valtiolta käy säännöllisesti neuvotteluja maakuntien sekä sote-maakuntien yhteistyöalueiden kanssa. Se, kuinka vahvaa valtion ohjaus voi lopulta olla, jää osin epäselväksi. Se lienee selvää, että valtion vahva rooli kaventaa vaaleilla valitun maakuntahallinnon päättävältä. Kansanvaltaisuuden toteutuminen on varmistettava kaventamalla valtiollisen mahdollisuuksia vaikuttaa sote-maakuntien järjestämistehtävään.

Lainsäädännössä on selkeämmin otettava kantaa ainakin siihen, mikä on sote-maakunnan riittävä oma palvelutuotanto. Lakiluonnosten perusteluissa on määritelty sote-maakunnan riittävä oma palvelutuotanto tulkinnanvaraisesti ja epäselvästi. Tämä tulkinnanvaraisuus rajaa sote-maakunnan valtaa päättää järjestämislain 11 § mukaisesta palvelustrategiasta ja siirtää valtaa päättää esimerkiksi palvelutuotannon tavoista sote-maakunnilta valtioneuvostolle.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Liiketoiminnan harjoittaminen edes vähäisessä määrin ei ole sote-maakuntien tehtävä. Palvelujen järjestämisessä onnistuminen tulee ratkaisemaan uudistuksen onnistumisen. Siksi lainsäädännön lähtökohtana tulee olla sote-maakunta palvelujen järjestäjänä.

Sote-uudistuksen valmistelun yhteydessä on selvitetty kuntien mahdollisuutta tuottaa sote-palveluja. Toteutetun erillisselvityksen lopputulemana on, että kunnat voivat tuottaa palveluja omalla verorahoituksellaan tai tehdä tuottamistaan palveluista sopimuksen maakunnan kanssa. Asian valmistelua jatkettaneen siinä vaiheessa, kun tämän esitysluonnoksen valmistelu etenee.

Meille on mahdollista syntyä tilanne, jossa verorahoilla sote-palveluja tuottavat maakunnat sekä kunnat. Toimialojensa puitteissa ne molemmat voivat ottaa hoitaakseen sote-maakuntien lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä ja ne molemmat voivat harjoittaa sote-palveluihin liittyvää liiketoimintaa. Lisäksi sote-maakunnille esitetään maakuntalain 52 pykälässä mahdollisuutta perustaa yhdessä osakeyhtiöitä, säätiöitä ja yhdistyksiä.

Pykälän 2 momentin rajausta vähäriskisen liiketoiminnan harjoittamisesta on hyvin tulkinnanvarainen. Onko esimerkiksi nykyisten kuntien ja kuntayhtymien harjoittama liiketoiminta vähäriskistä? Samoin rajaaminen sote-maakunnan lakisääteisten tehtävien toteuttamisen tukemiseen sekä ehto siitä, että liiketoiminta ei saa vaarantaa sote-maakunnan lakisääteisten tehtävien hoitamista, ovat varsin tulkinnanvaraisia. Jos liiketoiminnan harjoittaminen sallitaan, on liiketoiminnan harjoittamisen rajaukset kirjoitettava huomattavasti yksiselitteisemmin pykälän perustelutekstiin.

Luonnosesityksen perustelutekstin ainut selvä rajausta on se, että sote-maakunta saa harjoittaa liiketoimintaa vain omalla alueellaan. Myönteistä on myös julkisomisteisten yhtiöiden rinnastaminen yksityisiin.

Lienee selvää, että järjestelmämme kantokyky ei kestä sote-maakuntien ja kuntien toimialojensa puitteissa itse hoitaakseen ottamia päällekkäisiä tehtäviä. Sote-maakunnalle aiottu rajattu yleinen toimivalta tukipalveluissa tulee poistaa. Perusteltua ei ole sekään, että meillä saattaa olla jatkossa kaksi julkista järjestämistehtävää hoitavaa verorahoitteista hallinnon tasoa, joilla on oikeus toimia kilpailuilla markkinoilla. Sote-maakuntien pitää keskittyä ennen muuta järjestämistehtävän hoitamiseen ja siinä roolissa niiden tulee voida toimia yhteistyössä markkinoiden kanssa. Kuntien toiminnan tulee keskittyä niille jääviin järjestämistehtäviin.

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Sote-uudistuksen ja maakuntalain valmistelussa on lähdettävä siitä, että ehdotetut sote-maakunnat ovat riittävän vahvoja järjestämään pääosan niiden järjestämisvastuulle suunnitelluista sote-palveluista. Tiettyjen esimerkiksi erikoissairaanhoidon palvelujen järjestämisen osalta yhteistyö on perusteltua. Maakuntalain luku 8 keskittyy yhteistoimintaan palvelujen tuottamisessa ja yhteisen tuotannon organisointiin. Palvelujen tuottamisen osalta maakuntien yhteistoimintaa on syytä rajata. Maakuntien yhteistoiminta ei saa heikentää markkinoiden kehittymistä, eikä siitä saa aiheutua kilpailuneutraaliteettiongelmia.

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Uudistuksen päätavoitteiden saavuttaminen on käytännössä mahdotonta, jos lainsäädäntö ei huomioi ja tue riittävästi toimialan tuottavuuden parantamista. Jos emme pysty parantamaan tuottavuutta ja hidastamaan kustannusten kasvua, emme onnistu. Varmistamalla rahoituksellinen kestävyys, on mahdollista päästä muihin järjestelmälle asetettuihin tavoitteisiin.

Sote-maakuntien rahoitusmallissa yksi selvä muutosta vaativa asia on laskennallisesti riittävän rahoituksen varmistaminen järjestäjille. Esitysluonnoksen mukaan palvelujen järjestäjille annetaan n. 20 prosenttia vähemmän rahoitusta kuin mitä palvelutarpeiden arvioidaan kasvavan lähivuosina.

Ajatus siitä, että antamalla sote-maakunnille tarvetta niukempi rahoitus, niillä olisi kannuste sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillintään ei ole toimiva ratkaisu yhdessä esitysluonnoksen muun säätelyn kanssa. Esitysluonnos antaa maakunnille rajatusti keinoja ja aitoja mahdollisuuksia pyrkiä kustannustehokkaisiin ja vaikuttaviin palveluihin. Riittämätön sote-maakuntien rahoitus voi vaarantaa sosiaali- ja terveystalouden järjestämisen. On suuri riski, rahoituksen riittämättömyys tulee osaltaan heikentämään jo valmiiksi alirahoitettujen palvelujen saatavuutta ja estämään uudistuksen keskeisiin tavoitteisiin pääsemisen.

Esitysluonnoksen mukaan sote-maakuntien taloudenhoitoa, toimintaa ja palvelutuotantoa on tarkoitus seurata sote-maakunnan omasta ja valtion toimesta tiiviisti. Tämä on myönteinen lähtökohta. Lähtötasomme on siinä määrin vaihteleva ja osin kehittymätön, että ainakin vielä tällä vuosikymmenellä ongelmaksi muodostuu saatavilla olevan taloustiedon ylimalkaisuus. Esimerkiksi Kuntoutuspalveluissa ollaan lähtötilanteessa, jossa kuntien ja sairaanhoitopiirien kuntoutustoimintaan käytettyjen resurssien määrästä on vaikea saada tietoa – yhteiset indikaattorit puuttuvat eikä tietoa kirjata ja kerätä järjestelmällisesti.

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

69 §, Sote-maakunnan liikelaitos ja sen tehtävät

Lisätään pykälän toiseen momenttiin uusi kohta numero 6. Sisällytetään uuteen kohtaan johtokunnalle tehtävä valvoa liikelaitoksen toiminnan lainmukaisuutta ja vastata yhdessä liikelaitoksen johdon kanssa toiminnan lainmukaisuudesta.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Ei muita vapaamuotoisia huomioita

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Järjestämisvastuun keskittäminen maakuntiin luo mahdollisuuden vahvistaa ja selkiyttää kuntasektorin vastuulla olevien julkisrahoitteisten sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen järjestämistä. Palvelujärjestelmämme keskeisiä ongelmakohtia on ollut se, että kunnat eivät ole olleet nykyrakenteissa riittävän vahvoja ja osaavia palvelujen järjestäjiä ja toisaalta palvelujen tuottaminen on korostunut palvelujen järjestämisen sijaan.

Järjestämislaissa on oleellista määritellä palvelujen järjestäjän tehtävät ja asema. Tuotannon organisointi voidaan ja pitää jättää maakunnille itselleen. Luonnosesityksessä painopiste on kuitenkin vahvasti sote-maakuntien oman palvelutuotannon organisoinnissa. Tämän osoittaa seuraavat kolme nostoa: 1) järjestämislain 8 §:ssä sote-maakunnille ehdotetaan säädettäväksi niin mittavat oman tuotannon velvoitteet, että käytännössä niiden täytyy varustautua tuottamaan kutakuinkin kaikki palvelut itse, 2) luonnosesityksessä on huomattava määrä pykäläehdotuksia (esimerkiksi luku 3 kokonaisuudessaan), joilla pääosin rajoitetaan sote-maakuntien ja yksityisten palveluntuottajien yhteistyötä ja 3) palvelujen käyttäjien mahdollisuuksia vaikuttaa omiin palveluihinsa huomioidaan luonnosesityksessä varsin rajallisesti.

Järjestämislain lähtökohtana on oltava sote-maakunta asiakaslähtöisen palvelujen integroijana. Tällöin järjestäjän tehtävänä on katsoa palveluita kokonaisvaltaisesti ja varmistaa, että palvelut

muodostavat asiakkaan näkökulmasta toimivan ja yhtenäisen palveluketjun. Järjestäjä vastaa siitä, että väestölle on tarjolla riittävät ja laadukkaat terveyspalvelut oikea-aikaisesti. Maakunnilla pitää olla riittävästi toimivaltaa toteuttaa kumppaniensa kanssa asiakaskeskeisiä, kustannusvaikuttavia ja innovatiivisia ratkaisuja.

Nyt sote-maakunnille ei anneta vahvaa ja selkeää järjestämistehtävää ja rinnalle tuodaan vahva valtion ohjaus. Sote-maakuntien ja valtion ja tietyiltä osin myös kuntien päällekkäiset järjestämiin liittyvät tehtävät ja roolit yhdistettynä järjestämisen ja tuottamisen sekoittumiseen sote-maakunnissa antavat varsin epävarmat lähtökohdat uudistukselle. Johtopäätöksenä on, että tässä muodossa järjestämislaki ei tue sote-uudistukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista, eikä lakiluonnos näin ollen muodosta tarkoituksenmukaista yleislakia julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle.

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Kuntasektorin järjestämis- ja tuottamisvastuulla olevissa palveluissa keskeinen keino hallita kustannuksia on ollut palvelujen saatavuuden rajoittaminen. Käytännössä tämä on tarkoittanut portinvartijoita järjestelmän eri osissa ja tasoilla sekä ihmisten pitämistä jonoissa. Taloudellinen tilanne sekä henkilöstötilanne ovat vaihdelleet huomattavasti kuntajärjestäjien välillä. Tästä on seurannut selviä kunta- ja kuntayhtymäkohtaisia eroja palvelujen saatavuudessa.

Lausuttavana oleva luonnos ei tuo tähän perusongelmaan ratkaisuja. Palvelujen tuotannon taloudelliset resurssit annetaan toimintayksiköille suunnitteluprosessin kautta. Toimintayksiköille ei synny kannusteita parantaa palvelujen saatavuutta.

Ongelmat palvelujen saatavuudessa sekä yhdenvertaisessa toteutumisessa ovat iänaikaisia. Ratkaisuja ongelmien korjaamiseksi ei ole löydetty tai niitä ei ole haluttu ottaa käyttöön. Jos näiden ongelmien ratkaiseminen asetetaan uudistuksen keskeisiksi tavoitteiksi, on niiden ratkaisemiseksi uskallettava esittää uskottavia keinoja.

Yksi ratkaisu on ottaa käyttöön asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelman pitää olla siten sitova, että kun henkilöllä todetaan jossain osassa järjestelmää jokin palvelutarve, on henkilö oikeutettu saamaan palvelun. Asiakassuunnitelma tehdään ainakin niille henkilöille, jotka ovat useamman kuin yhden palvelun piirissä. Toinen vaihtoehto on fokusoida asiakassuunnitelma sellaisille ryhmille, joiden tiedetään käyttävän yleensä useampia yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja joiden palvelujen toteutuminen on keskeistä palvelujärjestelmämme kantokyvyn näkökulmasta. Näitä asiakasryhmiä voisivat olla esimerkiksi ikääntyneet, joiden kyky selviytyä itsenäisesti kotona on

heikkenemässä, sellaiset nuoret, jotka ovat eivät ole koulutuspalvelujen tai työelämän piirissä sekä työkäiset, jotka eivät ole työelämässä.

Toinen keino on käyttöön ns. yleinen toimintamalli, jonka periaatteet ovat samat kaikilla asiakkailla ja eri ikäryhmissä. Toimintamallilla varmistetaan se, että henkilöt, jotka hyötyvät esimerkiksi toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen tai palauttamiseen liittyvistä toimenpiteistä, saavat tarvitsemansa tuen ja palvelut oikea-aikaisesti. Mallilla taataan prosessin eteneminen ja estetään väliin putoamisia. Maakunta vastaa siitä, että maakunnan alueella on toiminta- ja työkyvyn tuen ja kuntoutuksen toimintamalli ja monia palveluja (ml. kuntoutuspalvelut) tarvitseville keskitetty asiakas- ja palveluohjaus. Valtion seurannalla ja ohjauksella varmennetaan mallin käyttöönoton lisäksi mm. se, että maakunnassa tehdään tarpeenmukaiset asiakas-, palvelu-, kuntoutus- ja vastaavat suunnitelmat ja että niitä toteutetaan. Malli on perusteltua ottaa käyttöön laajemminkin sote-palveluissa. Esimerkki yleisestä toimintamallista löytyy Kuntoutuskomitean loppuraportista (komitean ehdotus 1).

Järjestämislaissa ei muodosta kokonaisuutta, joka parantaisi palvelujen yhdenvertaista saatavuutta. On iso kysymysmerkki edesauttaako esitysluonnos esimerkiksi siirtämään palvelujen painopistettä raskaammista palveluista perustason palveluihin. Tai tuleeko meille sellaiset palvelujen järjestäjät, jotka ymmärtävät ja osaavat tämän hetkistä paremmin hyödyntää kuntoutuspalvelujen mahdollisuuksia ja yksityisillä kuntoutuspalvelujen tuottajilla olevaa osaamista osana palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden parantamista.

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Järjestämisvastuusta on säädetty perustellusti ja tavoitteellisesti pykälän toisen momentin ensimmäisessä virkkeessä. Virke painottaa tarpeellisella tavalla järjestämisen ja järjestämisoaamisen

merkitystä palvelujärjestelmässä. Vastuu palvelujen järjestämisestä annetaan selkeästi ja vahvasti sote-maakunnille. Palvelujärjestelmälle asetettujen vaatimusten ja tavoitteiden toteutumisen kannalta merkityksellisen vastuun kantaminen vaatii vahvaa itsenäisyyttä toteuttaa parhaita ratkaisuja

Toisen momentin kaksi viimeistä virkettä eivät ole perusteltuja. Ne sitovat palvelujen järjestäjiä huomattavasti ja tulevat käytännössä estämään järjestäjäorganisaatiota toteuttamasta järjestämistehtävää alueen olosuhteen huomioon ottaen parhaalla mahdollisella tavalla. Vaatimus omassa palveluksessa olevasta ammattihenkilöstöstä, asianmukaisista tiloista ja toimintavälineistä sekä vaatimus omasta palvelutuotannosta, joka mahdollistaa sote-maakunnalle tosiasiallisen sille määrättyistä tehtävistä huolehtimisen, tekee alihankinnasta ja yhteistyöstä yksityissektorin kanssa liki mahdotonta.

Toisen momentin kaksi viimeistä virkettä tulee poistaa ja tilalle tulee nostaa vaatimuksia ohjausosaamisesta, kustannusvaikuttavuudesta, yhteentoimivuuden edellytyksistä, läpinäkyvyydestä ja vertailtavuudesta, monituottajuuden edistämisestä sekä painottaa sote-maakunnan järjestämistehtävää suhteessa sote-maakunnan omaan palvelutuotantoon.

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Etenkin pykälä 12 hankaloittaa palvelujen järjestäjien ja tuottajien välistä yhteistyötä.

Palvelutarpeen arviointi on merkityksellinen osa palvelukokonaisuutta. Pykälän 12 momenttia 3 on muokattava siten, että palvelutarpeen arvioinnin voivat toteuttaa myös yksityiset palveluntuottajat. Kuntoutuspalveluissa yksityisten palveluntuottajien osaaminen ja kokemus toteuttaa kuntoutustarpeiden arviointi on hyvä. Tämän osaamisen hyödyntämistä ei ole syytä rajoittaa lainsäädännöllä.

On harkittava vakavasti myös sitä, että kuntoutustarpeen arvioinnin voisi toteuttaa myös jokin muu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen, kuin lääkäri. Toiminta ja työkykyyn liittyvien ongelmien kohdalla kuntoutusalan ammattilainen voi olla monta kertaa lääkäriä sopivampi henkilö arvioimaan asiakkaan toiminta- ja työkykyä sekä kuntoutustarvetta ja tarvittavan kuntoutuksen sisältöjä. Hoitoratkaisujen tekemisestä voidaan säätää ehdotetusti eli hoitoratkaisun tekee viime kädessä virkasuhteessa oleva lääkäri.

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Ei ole perusteltua, että yksityisellä palveluntuottajalla on oltava palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö. Henkilöstöressurssin osalta on mahdollistettava tietty joustavuus sen mukaan, minkä verran työnantaja pystyy tarjoamaan työtä. Pykälän perusteluteksti selventää sitä, mitä ”palveluksessaan” tarkoittaa, mutta tässä muodossa pykäläteksti on harhaanjohtava. Sana ”palveluksessaan” on korvattava esimerkiksi sanalla ”käytössään”.

Toinen huomio liittyy palvelujen tarjoamiseen ryhmittymänä. Pykäläteksti sekä pykälän perustelutekstin muotoilu on tärkeä toteuttaa siten, että yksityiset palveluntuottajat voivat osallistua julkisten palvelujen tuottamiseen ryhmittyminä.

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Pykälän vaatimukset eivät edistä alihankintaa ja todennäköisesti vähentävät mahdollisuuksia hyödyntää alihankinnan potentiaalia. Pykälän vaatimukset heikentävät pienten ja keskisuurten palveluntuottajien mahdollisuuksia osallistua tarjouskilpailuihin.

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

Ei kantaa

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

4 §, Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Lisätään pykälään kaksi uutta momenttia:

Uusi momentti koskemaan asiakassuunnitelmaa. Asiakassuunnitelma parantaa palvelujen saatavuutta ja tukee palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden tavoitetta sekä toiminnallista integraatiota.

Uusi momentti koskemaan yleistä toimintamallia. Tarvitsemme yleisen toimintamallin, jonka periaatteet ovat samat kaikilla asiakkailla ja eri ikäryhmissä. Toimintamallilla vahvistetaan sitä, että ihmiset, saavat tarvitsemansa tuen ja palvelut oikea-aikaisesti. Mallilla taataan palveluprosessin eteneminen ja estetään väliin putoamisia. Maakunta vastaa siitä, että maakunnan alueella on yleinen toimintamalli käytössä ja monia palveluja (ml. kuntoutuspalvelut) tarvitseville keskitetty asiakas- ja palveluohjaus. Valtion seurannalla ja ohjauksella varmennetaan mallin käyttöönoton lisäksi mm. se, että maakunnassa tehdään tarpeenmukaiset asiakas-, palvelu-, kuntoutus- ja vastaavat suunnitelmat ja että niitä toteutetaan. Yleiseen toimintamalliin voi tutustua Kuntoutuskomitean loppuraportissa (Ehdotus 1).

8 §, Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu

Tiivistetään pykälä alla olevaan muotoon poistamalla pykälästä toinen momentti.

Sote-maakunta vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Muiden henkilöiden oikeudesta saada sosiaali- ja terveyspalveluja säädetään erikseen. Järjestämisvastuun sisällöstä säädetään tarkemmin sote-maakuntalain 7 §:ssä.

Sote-maakunnalla on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuudesta.

Sote-maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon johtamisessa on oltava monialaista asiantuntemusta, joka tukee laadukkaiden ja turvallisten palvelujen kokonaisuutta, eri ammattiryhmien yhteistyötä sekä hoito- ja toimintakäytäntöjen kehittämistä.

Sote-maakunnan omavalvonnasta säädetään 38 §:ssä.

13 §, Yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset

Muokataan pykälän 2 momentti seuraavasti:

Yksityisellä palveluntuottajalla on oltava sote-maakunnan hankkimien palvelujen sisältöön ja laajuuteen nähden riittävä osaaminen ja taloudellinen kantokyky, käytössään toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä muut riittävät toimintaedellytykset”

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

57 §, Henkilöstön ammattitaidon ylläpito

Pykälän lähtökohta siitä, että sote-maakunnalla on oikeus ohjata tai määrätä toiseen työnantajaan työsuhteessa olevia henkilöitä täydennyskoulutukseen, jonka kustannukset tämä toinen työnantaja maksaa, on lähtökohtaisesti väärä. Pykälä ja sen perusteluteksti jättävät avoimeksi sen, kuinka vahva oikeus sote-maakunnalla on määrätä yksityiseen palveluntuottajaan työsuhteessa olevia henkilöitä täydennyskoulutukseen. Ainakin pykälän perusteluteksteissä on selvennettävä se, millaisten käytäntöjen ja yhteistyöprosessien kautta sote-maakunta ohjata yksityisten palveluntuottajien henkilöstöä täydennyskoulutukseen. Tarkennusta vaatii myös koulutuksista aiheutuneiden kustannusten korvaaminen yksityisille palveluntuottajille.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

Ei kantaa

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

Ei kantaa

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

Ei kantaa

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei kantaa

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Ei kantaa

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

Etelä-Savon maakuntaan

Pohjois-Savon maakuntaan

Ei kantaa

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen

maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltoapiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatio-sääntely hyväksyttävä?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Ehdotettua säännös on Suomen kaltaisessa oikeusvaltiossa hyvin poikkeuksellinen. On kohtuutonta, jos jälkeenpäin voidaan puuttua sopimusten sisältöön sellaisilla perusteilla, jotka eivät ole olleet sopijaosapuolten tiedossa sopimusta tehtäessä. Sopijaosapuolten tulee voida luottaa siihen, että normaaleissa olosuhteissa vallitsevan lainsäädännön, oikeuksien ja velvoitteiden pohjalta tehtyjä sopimuksia ei ryhdytä purkamaan kolmannen osapuolen toimesta. Kyse on isosta periaatteellisesta, mutta todennäköisesti myös perusoikeuksiin menevästä kysymyksestä. Esitys luo epävarmuutta ja murentaa yhteiskuntamme toiminnan kannalta erittäin merkityksellistä pääomaa, luotamusta sopimiseen ja sopimuksen ehtojen kunnioittamiseen.

Yksityisillä palveluntuottajilla ei ole mahdollisuuksia hallita tämän tasoisia ja kaltaisia riskejä. Sääntely ei ole perusteltu. Sääntely ei turvaa osapuolten asemaa.

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

Ei kantaa

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Jotta uudistukselle asetettuihin tavoitteisiin on mahdollista päästä, on luonnosesitykseen valmistettava huomattavia muutoksia. Muutokset ovat siinä määrin mittavia ja useampia kokonaisuuden sisältämiä lakeja läpileikkaavia, että huolelliseen valmisteluun on varattava aikaa. Lisäksi ainakin uudistuksen vaikutusten arviointia on täydennettävä ja täsmennettävä. Aikataulua arvioitaessa on syytä huomioida myös korona-epidemian mahdolliset vaikutukset uudistuksen toteuttamiseen.

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei pykäläkohtaisia ehdotuksia

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

Ei vapaamuotoisia huomioita

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Sote-maakuntien perustamisen yksi myönteinen kehitys saattaa liittyä hoidon ja hoivan painopisteen muutokseen. Palvelujärjestelmämme yksi keskeinen ongelma on siinä, että hoidon ja hoivan painopiste on raskaammissa palveluissa ja varhaisen puuttumisen resurssit riittämättömiä. Nyt kun perustason ja erikoistason palvelujen järjestäminen tulevat sote-maakuntien vastuulle, saattavat maakunnat kehittää perustason ja varhaisen puuttumisen palveluja ja palveluprosesseja.

Rahoitus yleis- ja erikoistason palvelujen järjestämiseen tulee sote-maakunnille valtiolta yleiskatteellisena rahoituksena ja näin yksi nykyjärjestelmän keskeinen perustason aliresurssointia aiheuttava syy poistuu.

Rahoitusratkaisun olisi välttämätöntä osaltaan hillitä kustannusten kasvua ja parantaa palvelujärjestelmän tuottavuutta, mutta näihin tarpeisiin lakiluonnoskokonaisuus ei anna vakuuttavia keinoja. Jää nähtäväksi, kannustaako ns. isännätön raha sote-maakuntia tarkoituksenmukaisiin järjestämiskäytäntöihin. Valtion rahoitus on perusteltu ainakin alkuvaiheessa.

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitetut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnalla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Sote-maakuntien rahoitusmallissa muutosta vaativa asia on laskennallisesti riittävän rahoituksen varmistaminen järjestäjille. Esitysluonnoksen mukaan palvelujen järjestäjille tullaan antamaan n. 20 prosenttia vähemmän rahoitusta kuin mitä palvelutarpeiden arvioidaan kasvavan.

Ajatus siitä, että antamalla sote-maakunnille tarvetta niukempi rahoitus, niillä olisi kannuste sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillintään ei ole toimiva ratkaisu yhdessä esitysluonnoksen muun säätelyn kanssa. Esitysluonnos antaa maakunnille rajatusti keinoja ja aitoja mahdollisuuksia pyrkiä kustannustehokkaisiin ja vaikuttaviin palveluihin. Riittämätön sote-maakuntien rahoitus voi vaarantaa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen. On suuri riski, rahoituksen riittämättömyys tulee osaltaan heikentämään jo valmiiksi alirahoitettujen palvelujen saantavuutta ja estämään uudistuksen keskeisiin tavoitteisiin pääsemisen.

Aliresursointi sisältää selvän riskin siihen, että sote-maakunta toteuttaa välttämättömiksi katsomansa palvelut (esimerkiksi erikoistasaolla) ja säästää palveluista, joiden arvoa ja merkitystä ei riittävässä määrin tunnusteta tai joita ei pidetä tiukassa taloustilanteessa välttämättöminä (peruspalveluissa).

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen pelastustoimen tehtävien rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

50. Sote-maakunnan rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätasauksena laskennallisten kustannusten mukaisen rahoituksen ja sote-maakunnan alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus siten, että muutosta rajataan 7 vuoden ajan vuosittain porrastetusti kasvaen. Enimmäismuutos rajataan toistaiseksi pysyvästi enintään +/-150 euroon asukasta kohden vuodesta 2029 lähtien (35 §).

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

kyllä

kyllä pääosin

ei

ei pääosin

ei kantaa

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei pykäläkohtaisia muutosesityksiä

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Ei muita vapaamuotoisia huomioita

Kysymyksiä muista lakiluonnoksista

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kunta-kohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei pykäläkohtaisia muutosehdotuksia

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Ei muita vapaamuotoisia huomioita

Verolainsäädäntö

58. Pidättekö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävinä?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei pykäläkohtaisia muutosehdotuksia

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

Ei muita vapaamuotoisia huomioita

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Ei vapaamuotoisia huomioita

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

66. Onko terveydenhuollon järjestämistä vastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämistä vastuu, HUSin lakisäätöiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei pykäläkohtaisia muutosehdotuksia

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Ei vapaamuotoisia ehdotuksia

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei pykäläkohtaisia muutosehdotuksia

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

Ei vapaamuotoisia ehdotuksia

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

73. Pidätkö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ei pykäläkohtaisia muutosehdotuksia

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

Ei vapaamuotoisia ehdotuksia

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Valtion ohjauksen vahvistamiselle on olemassa hyvät perusteet, olivatpa uudistuksen tavoitteet ja rakenteelliset ratkaisut millaisia tahansa. Jo pitkään olemme olleet tilanteessa, missä valtion ohjaus on jäänyt monin paikoin liian heikoksi. Palvelujen järjestäjät eivät ole pystyneet turvaamaan ihmisten perusoikeuksia ja toisaalta valtio ei ole pystynyt puuttumaan ongelmiin riittävän tehokkaasti.

Kuntoutustoimialan näkökulmasta tämä tarkoittaa mm. sitä, että pääsemme kuntasektorin järjestämistä vastuun piirissä olevissa palveluissa tilanteeseen, missä kuntoutuspalvelujen tarve ja mahdollisuudet aidosti kartoitetaan. Ja kun kuntoutuspalvelujen tarve on todettu jossain osassa järjestelmää, niin henkilö myös saa tarpeenmukaiset kuntoutuspalvelut. Lisäksi tarvitsemme esimerkiksi maakunnan vastuulla olevien kuntoutuspalvelujen valtakunnallisesti yhtenäiset saatavuus-, laatu- ja vaikuttavuuskriteerit. Seurannan ja ohjauksen keinoin on turvattava ihmisten yhdenvertaisuus ja oikeus kuntoutuspalveluihin riippumatta siitä, missä maakunnassa palvelut järjestetään.

Yksi keino korjata tämä asia on tehdä asioista läpinäkyviä. Meillä pitää olla kansalliset tavoitteet ja vähintään niille indikaattorit, joita seurataan ja jotka ovat julkisesti saatavilla. Näin valtiolla on perusteita puuttua tarvittaessa järjestäjien toimintaan ja toisaalta laajempi yleinen tietoisuus järjestäjien suoriutumisesta luo tarvittavaa ohjausvaikutusta. Järjestäjille on kuitenkin annettava tilaa pyrkiä tavoitteisiin parhaaksi katsomillaan keinoilla.

Kansallisen tason ohjausta ja koordinaatiota tarvitaan, mutta valtion ei tule ottaa itselleen tehtäviä, jotka hämärtävät sote-maakuntien järjestämistehtävää. Kansallisen tason seurannan ja ohjauksen tulee keskittyä tasolle, missä seurataan ja varmistetaan järjestäjien liikkuminen kohti sote-uudistukselle asetettuja tavoitteita. Luonnosesityksessä valtiolle annetaan vahva ohjausrooli myös operationaalisissa asioissa. On vaikea nähdä, miten palvelujen parempi saatavuus ja yhdenvertaisuus voisivat toteutua ilman sote-maakunnan mahdollisuutta toteuttaa asiakaslähtöisiä ja kustannustehokkaita järjestämiskäytäntöjä kunkin alueen omista lähtökohdista.

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Neuvotteluissa on perusteltua käydä läpi toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmista. Sen sijaan erillisiin ohjausneuvotteluihin, käytännössä pykälän 23 sisältöön, tulee

suhtautua osin kriittisesti. Pykälä sisältää kirjauksia, jotka heikentävät sote-maakuntien järjestämisvastuuta ja toisaalta antavat valtiolle järjestämisroolia. Problematiikka näkyy selvimmillään 23 pykälän 3 momentin kohdassa kuusi, joka käsittelee sosiaali- ja terveydenhuollon tuotantorakennetta, vähäistä suurempia palveluhankintoja ja vuokratyövoiman käyttöä.

Pykälää 23 muokattaessa tulee huomioida palvelujen käyttäjien näkökulma. Olennaista ei ole esimerkiksi se, minkä verran järjestäjä hyödyntää tietyissä palveluissa ostopalveluja vaan se, saavatko ihmiset tarpeenmukaiset palvelut sujuvasti, toimiiko järjestäjä kustannustehokkaasti ja vaikuttavasti, toimiiko järjestäjän oma palvelutuotanto parhaalla mahdollisella tavalla, jne.

Yksin 23 pykälään kirjatut seuranta ja raportointivelvoitteet ovat mittavia. Sellaista seuranta ja raportointia tulee välttää, mistä ei ole aidosti hyötyä.

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

Sote-maakuntien ja valtion välillä on hyvä olla yhteinen ja säännönmukainen keskusteluyhteys. Ehdotus neuvottelukunnan tehtävistä on perusteltu etenkin 22 pykälän 1 momentin kohtien 1-5 näkökulmasta. Sellaista tarkempaa ohjausroolia, joka kaventaa palvelujen järjestäjien järjestämisroolia, ei neuvottelukunnalle tule määritellä lainsäädännöllä tai asetuksella.

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Esitysluonnoksen yritysvaikutuksia on arvioitu kapeasti. Vaikutusten arvioinnissa keskitytään käytännössä vain kunnilta sote-maakunnille siirtyvien sopimusten tarkasteluun. Tarkastelu on tältäkin osin pintapuolisesti keskittyen ulkoistuksiin.

Vaikutusarviointiin on perusteltua toteuttaa kooste uudistuksen keskeisten painopisteiden/tavoitteiden toteutumisesta. Kuinka todennäköistä on uudistuksella päästään kohti asetettuja painopisteitä (parempaa laatua ja vaikuttavuutta, toimivat ja yhteensovitettut palvelut, palvelut yhdenvertaisesti kaikille, painotus ehkäisevään ja ennakoiwaan työhön, kustannusten nousu hallintaan). Tämän lisäksi on tärkeää tarkastella samalla tavoin uudistusta järjestämislain tarkoituksen näkökulmasta ja arvioida kootusti mahdollisuudet saavuttaa tavoitteita (edistää ja ylläpitää väestön

hyvinvointia ja terveyttä sekä varmistaa yhdenvertaiset, yhteentoimivat ja kustannusvaikuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut koko maassa).

80. Onko uudistuksen muutuskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

kyllä

kyllä pääosin

ei pääosin

ei

ei kantaa

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnustettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

Tiedonhallinnan ja ICT:n muutuskustannusten arviointi liittyy laajempaan ja akuuttiin tarpeeseen saada tarpeenmukaista tietoa ja läpinäkyvyyttä palvelujärjestelmään. Etenkin sote-kustannuksiin sekä palvelujen laatuun ja vaikuttavuuteen. Järjestäjien talousraportointikäytänteitä pitää yhtenäistää myös tältä osin, jotta syntyneistä kustannuksista saadaan riittävän tarkka ja vertailukelpoinen käsitys. On päästävä tilanteeseen, missä järjestäjäkohtaista tarkastelua tehdään vähintään välittömien kulujen osalta nyt suunnitteilla olevan rakenneuudistuksen lähtökohdista

Sote-lakiluonnoksiin on kirjattu nykyistä parempi tiedon hyödyntäminen palvelujen järjestäjien omassa toiminnassa sekä järjestäjien ohjauksessa valtiovallan taholta. Uudistuksen ensivaiheessa on panostettava tiedolla johtamisen valmiuksien kehittämiseen sekä osaamisen parantamiseen. Tietotuotantoa on kehitettävä, jotta se vastaisi sote-maakuntien tarpeita johtamisessa, arvioinnissa ja vertailussa.

Esitysluonnoksen liitteessä ”Digitalisaatio ja tiedonhallinta sote-uudistuksessa” palvelujärjestelmän muutosta ja siitä aiheutuvia muutuskustannuksia, kehittämistarpeita, kustannushyötyjä ja ohjausta käsitellään yksinomaan julkisen sektorin näkökulmasta. Pyrittäessä sote-uudistuksen tavoitteiden mukaiseen ja kehittyvään palvelujärjestelmään on yksityiset palveluntuottajat otettava tarkasteluun tiiviisti mukaan. Tiedon integraatio on välttämätön kehityssuunta. Tietotojen sujuva siirtyminen raja-aitojen yli on ensiarvoisen tärkeää.

Kyseessä on kokoluokaltaan, moninaisuudeltaan ja merkitykseltään huomattavan iso kokonaisuus. Uudistus ei onnistu, jos tiedonhallinnan ja tiedon yhteentoimivuuden kysymyksissä ei onnistuta. Tilannekuvan pikainen päivittäminen on ensiarvoisen tärkeää. Vasta tämän jälkeen on mahdollista arvioida esimerkiksi sote-uudistuksen kustannuksia ja aikataulua.

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

Painotetaan järjestämislain 56 pykälän 3 momentin perusteluissa sote-maakuntien velvoitetta tehdä aktiivista ja mahdollistavaa yhteistyötä yksityisten palveluntuottajien kanssa sote tiedon hallinnan ja palvelujen integraation kysymyksissä sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

83. Minkälaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin liittyviä vaikutuksia järjestämisvastuuseen ja ostopalveluihin liittyvästä täsmentävästä sääntelystä sote-maakunnille aiheutuisi (liittyen esimerkiksi palvelurakenteen muuttumiseen tai palvelutuotannosta aiheutuviin kustannuksiin):

a) vuosina 2021-2022?

b) vuosina 2023-2024?

c) vuodesta 2025 alkaen?

Ei kantaa

84. Osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevista sote-maakunnille siirtyvistä hankintasopimuksista saattaisi olla uusien säännösten nojalla mitättömiä. Sote-maakunta olisi velvollinen korvaamaan palveluntuottajille sopimusten mitätöitymisen takia hyödyttömäksi jäävät investoinnit. Minkälaisia vaikutuksia lakisääteisestä mitättömyydestä aiheutuisi sote-maakunnille tai yksityisille palveluntuottajille?

a) vuosina 2021-2022?

b) vuosina 2023-2024?

c) vuodesta 2025 alkaen?

Ei kantaa

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

kyllä

ei

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

Ei kantaa

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntaudistuksen alueelliseen toteutukseen?

sote-integraatio

palvelutarpeen arviointi

hallinto ja johtaminen

henkilöstösiirrot

talous

omaisuusjärjestelyt

tietohallinto ja ICT

viestintä ja osallisuus

muuta, mitä?

Ei kantaa

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

Ei kantaa

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

Ei kantaa

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Palvelujärjestelmässä toteutuu vuositasolla arviolta 1,5 mrd. euron edestä kuntoutuspalveluja. Kunnat ja sairaanhoitopiirit järjestävät tästä kokonaisuudesta noin puolet. Palvelutuotannossa yksityisten palveluntuottajat osuus on merkittävä, jopa 60 prosenttia. Valtaosa yksityisestä tuotannosta on julkisesti rahoitettua (kunnat, kuntayhtymät ja Kela).

Kuntien ja kuntayhtymien yhteistyö yksityisten palveluntuottajien kanssa painottuu sosiaalisen osallisuuden palveluihin, missä ostopalvelujen osuus on noin 50 prosenttia. Toimintakyvyn edistämisen palveluista kuntasektori ostaa noin 10 prosenttia ja laitospalveluista 3 prosenttia. Kuntoutuksen järjestämisessä ja palvelujen toteutumisessa on suuria maakunnallisia eroja.

Lausuttavana olevalla lakikokonaisuudella on luotava riittävä perusta sille, että sote-maakuntien järjestämisvastuulle tulevissa kuntoutuspalveluissa yksilön oikeus päästä lainsäädännön ja järjestelmän kriteerit täyttävään kuntoutukseen toteutuvat. Toimivat kuntoutuspalvelut ovat yksilön ja yhteiskunnan etu. Kuntoutuspalvelujen roolia ja asemaa palvelujärjestelmässä on kehitettävä ja saatava toimialan potentiaali ihmisten, palvelujärjestelmän ja koko yhteiskunnan hyötykäyttöön.

Puutteellisesti muiden palvelujärjestelmän osien toimintoja tukevien ja täydentävien kuntoutuspalvelujen seuraus ovat kustannus- ja vaikuttavuustappiot. Riittävän varhain aloitetulla ja tarpeenmukaisella kuntoutuksella on mahdollista hillitä kustannuksia ja tuottavuustappioita, jotka syntyvät sairauspoissaoloista, haasteista kiinnittyä työelämään, ennenaikaisista

työkyvyttömyyseläkkeistä, pitkittyvistä odotus- ja toipilasajoista sekä ikääntyneiden turhan varhain heikentyneestä toimintakyvystä. Monien kuntoutuksen asiakasryhmien kohdalla kyse on fyysisen toimintakyvyn lisäksi sosiaalisen ja kognitiivisen toimintakyvyn ylläpitämisestä.

Lausunnon lopuksi Kuntoutuksen toimialayhdistys (KTAY) painottaa muutamia asioita, jotka ovat kuntoutuspalvelujen tarpeenmukaisen toteutumisen näkökulmasta olennaisia. Lausuttavana olevassa esitysluonnoksessa on varmistettava seuraavien asioiden toteutuminen:

- **Järjestäminen.** Sote-maakuntien ensisijaisena tehtävänä on oltava palvelujen järjestäminen. Onnistumalla palvelujen järjestämistehtävässä ratkaisee uudistuksen tavoitteisiin pääsemisen. Sote-maakunnilla tulee olla mahdollisuus järjestämisen ja tuottamisen erottamiseen
- **Ohjaus.** Oikea-aikaisten ja vaikuttavien kuntoutustoimenpiteiden toteuttaminen, saumattomien palveluketjujen varmistaminen ja ylipäätään ihmisten hoito- ja hoivapolkujen hallinta, on tavoitteiden mukaisen uudistamisen näkökulmasta keskeistä. Kyse on järjestäjän kyvykkyydestä integroida toimintaa, palveluja ja tietoa ja hyödyntää palvelujärjestelmässä olevia resursseja sekä osaamista tuloksekkaasta
- **Tieto ja läpinäkyvyys.** Tällä hetkellä tiedot kuntasektorin järjestämistä ja tuottamista kuntoutuspalveluista ovat luvattoman heikolla tasolla. Rakenteiden uudistaminen, painopisteiden muuttaminen, prosessien kehittäminen, tuloksekkaiden palvelutuotantoratkaisujen toteuttaminen – ylipäätään uudistaminen ja kehittäminen on vaikeaa, kun relevanttia ja vertailukelpoista tietoa ei ole avoimesti saatavilla
- **Monituottajuus.** Kyvykäs järjestäjä pystyy hyödyntämään yksityisillä kuntoutuksen palveluntuottajilla olevat huomattavat osaamis- ja kapasiteettiresurssit täysimääräisesti. Osaava tuottaminen saa aikaan vaikuttavuutta, kustannushyötyjä ja asiakaslähtöisyyttä
- **Asiakassuunnitelma.** Lisätään asiakassuunnitelma esitysluonnokseen. Asiakassuunnitelma tukee järjestäjää toiminnallisen integraation toteutumisessa ja varmistaa ihmisille tarpeenmukaisten palvelujen toteutumisen hallitusti
- **Kuntoutuksen yleinen toimintamalli.** Hakeutuessaan palvelujen piiriin jokainen suomalainen ansaitsee palvelujen järjestäjän vastuulla olevan prosessin, missä tunnistetaan ja arvioidaan palvelutarpeet, toteutetaan suunnitelma, tehdään tarvittavat päätökset, myönnetään mahdolliset etuudet ja seurataan sekä arvioidaan prosessia ja tehdään sen pohjalta tarvittavia muutoksia. Kirjataan ainakin esitysluonnoksen perusteluteksteihin kuntoutuksen yleisen toimintamallin idea
- **Julkiset hankinnat, palvelusetelit ja henkilökohtainen budjetti.** Kuntoutuspalvelut ovat esimerkki palveluista, joissa kuntoutujan motivaatiolla ja sitoutumisella on vaikutusta lopputulokseen. Mahdollisuus vaikuttaa omiin palveluihin sitouttaa ja motivoi. Palvelujen järjestäjät tarvitsevat tarpeenmukaiset välineet pyrkiä uudistuksen tavoitteisiin

Lisäksi KTAY pitää tärkeänä nostaa esille potilasdirektiivin ja sen huomioon ottamisen sote-uudistuksen valmistelussa. Lausuttavana oleva esitysluonnos ei huomioi potilasdirektiiviin liittyvien

ongelmien korjaamista. Direktiivin oikea täytäntöönpano ei voi enää odottaa. Tilanne on korjattava sote-uudistuksen yhteydessä.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei muita yksilöityjä säädösehdotuksia

Kunnioitavasti,

Jarno Talvitie
Elinkeinopoliittinen asiantuntija
Kuntoutuksen toimialayhdistys